

תורת הר שמואל

פרשת פנחס תשע"ט זמני השבת:

כניסה: 7:14 צאת: 8:25 ר"ת: 8:57 שקיעה: 7:48

מזל טוב!

הר' ישראל נחמני ורעיתו הי"ו
על הברית לנכד

הר' יצחק שרעבי ורעיתו הי"ו
בעזרת ה' פדיון הבן
ביום רביעי הבא עלינו לטובה
בבית הכנסת החסידי בשעה 1:30

ברכה שמחה ונחת באורך ימים ושנים!

נדפס בעילום שם

ברכה שמחה ונחת ופרנסה, באורך ימים ושנים
בזכות זיכוי הרבים

כתוב בפרשה : פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. מה בדיוק עשה פנחס? ודאי שכולנו יודעים שפנחס לקח רומח ודקר את שני עושי העבירה, אך בפעולה זו הוא עשה הרבה יותר מרק להרוג אותם, בכדי להבין היטב את המעשה של פנחס או צריכים להקדים ביאור המושג של - הפנים והעורף.

דוד המלך אומר בתהילים: (כ"ב מ"א) ואיבי תתה לי ערף משנאי ואצמיתם.

זאת אומרת שדוד המלך מודה להקב"ה על שהאויבים שלו הם תמיד במצב של בריחה שבורחים ממנו ולכן הם מפנים לו את העורף, והוא הורג את כל אויביו מאחוריהם ואינו צריך להלחם פנים בפנים עם התנגדות קשה.

למעשה אבי השבט של דוד המלך, יהודה, הוא זה שנתברך בברכה זו, יעקב אבינו לפני שנפטר בירך את יהודה בפרשת ויחי ושם כתוב שהוא בירכו "ידך בעורף אויבך" שתמיד תראה את העורף של האויב!

בילקוט שמעוני כתוב במדרש, ואיבי תתה לי עורף, אמר רבי יהושע כל הפסוק הזה מדבר ביהודה, מסורת הגדה היא יהודה הרג את עשו! אימתי? בשעה שמת אבינו יצחק הלכו יעקב ועשו וכל השבטים לקבור אותו שנאמר

ויקברו אותו עשו ויעקב בניו, והיו כולם במערה עומדים ובוכים והשבטים עומדים וחולקים כבוד ליעקב, ויצאו חוץ למערה כדי שלא יהא יעקב בוכה ומתבזה לפנייהם (רצו לכבד את יעקב שלא יראו אותו בוכה על אביו ולכן יצאו), התחיל עשו נכנס במערה! נסתכל יהודה וראה שנכנס אחריו אמר שמא הורג את אבא בפנים! נכנס יהודה גם כן למערה ומצא את עשו שהוא מבקש להרוג את אביו (את יעקב) מיד עמד יהודה והרגו מאחוריו! והוא שאביו מברכו "ידך בעורף אויבך", ולמה לא הרג יהודה את עשו פנים מול פנים? מתרץ המדרש מפני שהיה קלסתר פניו של עשו דומה לשל יעקב לפיכך חלק לו כבוד והרגו מאחוריו, לפיכך בירך יעקב את יהודה בברכה של עורף "ידך בעורף אויבך".

וצריך להבין וכי עשו דומה ליעקב בפנים, והרי עשו היה אדמוני ושעיר ויעקב היה חלק ולא אדמוני, אם כן מה זה שיהודה הרג את עשו מאחוריו בגלל שהפנים שלו היו דומים לשל יעקב?

עוד צריך להבין שהרי דוד המלך יש שנלחמו עמו פנים בפנים, וכמו שרואים ב"גלית" אפילו שכתר דוד את ראשו של גלית לאחר שנפל על פניו ואז אפשר לומר שבאמת הוא חתך את הראש של גלית מן העורף, בכל זאת הרי מיתת גלית באבן שטבעה במצחו, ואז הוא מת ורק אחר כך הוא נפל על פניו ודוד המלך כרת את ראשו?! לכן נראה בעומק דברי המדרש ואקדים תחילה משל, אם ישאלו את האנשים בעולם אם הם גומלי חסדים כל אחד ישיב שהרבה חסדים הוא עושה, ואם ישאלו האם הם עמלים בתורה ישיבו כולם שהם עמלים בתורה אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים! ואם ישאלו האם יש בהם מידת הענוה מיד ישיבו כולם שלא מכירים כולם את גודל הענוה אשר יש בהם והוא נסתור! ולכן בכדי להכיר ולדעת את האמת ממש אפשר רק על ידי החשבון של הרע, זאת אומרת שצריך לשאול בצורה הפוכה שתשאלנו אם יש בפניו שני ברירות או לגנוב או לרצוח, או שני ברירות אם לדבר לשון הרע או להוציא שם רע, וישיבו האנשים על שאלות אלה, אז מתוך תשובתם אם לעצמם או לאחרים יבורר לכולם או לאדם על עצמו איזה נגעים יש בו והיכן גסויות ודקויות כשלונו, רואים שתשובת אמת יקבל רק מההתבוננות על צד החיסרון, על הצד של הרע, ונראה שזה הברכה שהיה ליהודה וכן אמר דוד המלך, שדבר ידוע ומפורסם במלחמות של מדינות שכל מדינה תרבה בפרסום רעות של אויבתה, ארה"ב לפני שנלחמה בסאדם חוסיין הם קודם פירסמו כמה הוא אדם רע!

חזו בני חביבי
עמוד 8

הלכה פסוקה
עמוד 7

נועם דברות
עמוד 6

מעשה שהיה
עמוד 8

עיון הפרשה
עמוד 4

למדני חוקיך
עמוד 3

פרפראות
עמוד 2

פרשה מפורשת המשך מעמוד 1

של הגוים ובאותו היום היא היתה מופקרת לגמרי ואפילו עם כלב! וכי אתם חושבים שרק כעת היא התקלקלה! ודאי שלא, היא תמיד היתה מקולקלת בעורף, באחור, בנסתר, ורק היא העמידה פנים, שמה מסיכה כל השנים כאילו שהיא צדקת, ולכן השם שלה הוא "ערפה" על שם שהיא הפנתה עורף וכמו שביארנו את עומק המושג של עורף ויצא ממנה גלית! וסוף דבר שפני דוד אשר פניו פני אמת שכן היה גם בעורף שלו צדיק וברור, הוא זה שהכה את הפלישתי שהעורף של גלית והעורף של סבתו אשר כלול בו בגופו, נפל לפני דוד, וזה גם מה שיהודה הרג את עשו מאחוריו דהיינו שהוא לא הרג אותו בפנים היפות שהוא היה נראה צדיק, אלא יהודה הרג את עשו מאחוריו דהיינו שהוא פירסם מי הוא עשו הנסתר שהוא רשע גמור ואז הוא הרג אותו, ומובן שמה שאומר המדרש שעשו היה דומה בפנים ליעקב אין הפירוש שבצורה הם היו דומים, אלא הכונה שעשו היה נראה כמו יעקב בפנים שהוא היה נראה כמו רב גדול וחשוב.

ומטעם זה גם הזכיר קושי הישראל כעם קשה עורף, שנתן את הקושי לעורף כי שם זה עיקרו ומשם הכל מתחיל, (וכן מבואר הא דאמרינן בגמרא עירובין דף י"ג ע"ב, אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב והיו עיניך ראות את מורייך ע"כ, והוא שזכה לראות עורף דר' מאיר והשיג בזה התבוננות, רק שלראות גם את פניו פני אמת שתהיה כל מעלת ר' מאיר גלויה לפניו עם כל הדקויות שבגודל מעלתו ע"ז אמר אילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי).

דעו לכם שבסוף הפרשה הקודמת כתוב שבני ישראל נכשלו "בבעל פעור" בעבודה זרה ופריצות! האותיות של פעור הם אותיות עורף, וזה בא לרמז שלא תחשבו שרק שם הם נכשלו, אלא תמיד היתה בעיה רק זה היה חבוי בעורף! ופנחס בפרשה שלנו המעשה הגדול שהוא עשה זה שהוא לקח את הנסתר את העורף והפך את זה לפניו שהוא הראה לכולם איזה עבירות עושים והרים גם את האיש וגם את האשה על חרב שכולם יראו, פנחס קרע מעליהם את המסיכות!

ובכך הם מכינים את דעתם שראוי להילחם ברע הגדול הזה ומשכנעים את עצמם שאויביהם הם בני מות ואין להם סיבת קיום בעולם הזה מפני רשעתם צריך להרוג אותם, ובכך מוכנת להם המלחמה בדעת בני מדינתם ואף להצדק בפני עמים אחרים שכולם מסכימים שהמלחמה צודקת, אך אם האויב הינו עם ישר וחכם ואין בו רעה מפורסמת הרי שקשה עד מאוד להילחם בם בהצדקה ולשכנע את כולם שצריך להרוג, וזה שבירך יעקב אבינו את יהודה ואמר לו "ידך בעורף אויבך", שהפנים של האדם הוא רמז למראהו הישר כפי דעת רוב בני האדם שמראים את עצמם צדיקים וישרים במראה פניהם (מסיכה), וכך גם פניו של עשו הרשע שהוא היה מראה פנים ושואל כיצד מעשרים את המלח, ובירך יעקב את יהודה שבמלחמתו יראה הוא ויראו אחרים את עורף אויביו, והעורף מרמז למשל שכתבתי לעיל והם השאלות של הרע אשר בכך נגלה כל האמת הפנימית של האדם ולא רק המסיכה של פניו, וזה מה שמרמז העורף.

וזה שאמר עוד במדרש שם, אמר דוד המלך ירושת אבות שלי הוא שנאמר וזאת ליהודה, זאת אומרת שיש לי ירושה עוד מהסבא של הסבא (יהודה) שהאובים בורחים ממני ואני הורג אותם מאחור, וממי אתה לומד את הדבר הזה שהאויבים של דוד היו מתים במצב של "עורף"? מגלית! שנאמר ותטבע האבן במצחו ויפול על פניו, ולפי מה שהסברנו למעלה מה זה עורף מובן כעת למה המדרש הביא את הסיפור של גלית ששם דוד המלך הרג אותו בעורף, ושאלנו שהרי הוא נלחם עם גלית פנים מול פנים והרג אותו במצח? אלא כעת ברור העומק של הדברים, שבגלית היה בירור וגילוי העורף, שגלית היה מהזרע של ערפה ודוד מהזרע רות, שהיתה "ערפה" מראה פנים עד שעת הנסיון אשר שם נתגלה ערפה כמרומו בשמה שערפה ורות היו גיסות (נשואות לשני אחים) ורות התגיירה ויצא ממנה דוד המלך, וערפה הראתה במשך שנים רבות כאילו שהיא צדקת אבל בהזדמנות הראשונה שהיה לה לברוח היא הפנתה עורף וחזרה לארץ

פרפראות הרב משה קליין

פרשת פנחס חלה על פי רוב בימי בין המצרים, בכ"א ימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, כי הימים הללו הם ימי אבל שבהם מתאבלים על חורבן העם, הארץ והמקדש, ויש חשש שמא מרוב צער ישתקעו בעצבות. לכן קוראים פרשת פנחס שהיא פרשת החגים והמועדים, שיש רוח של שמחה, ותשרה שמחה ותקוה בלבבות.

(בני יששכר)

"לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום..."
אחרי כל הקנאות הגדולה אשר קנא לה' צבאות ומניעת חילול ה', נתן לו הקב"ה כמתנה ברית שלום. כנראה שהתורה מרמזת בזה שהדרך של השלום היא תמיד יותר טובה ומשפיע יותר מדרך של קנאות ומלחמה. (הרב ב. י. נתן)

"אלה בני בנימן למשפחתם..."

לבנימין היו עשרה בנים ולדן רק אחד-חושים. והבן היחיד הזה היה חרש, ואף על פי כן היה מרובה באוכלוסין יותר מבנימין שהיו לו עשרה בנים. מכאן יש ללמוד שמי שה' חפץ בו, יכול להצליחו על ידי בן אחד יותר ממי שיש לו עשרה בנים. וכן לגבי עושר ונכסים, יש עני מצליח ושמח בחלקו, ולהפך יש עשיר-מסכן. ועושה כולם ה'. (חפץ חיים)

"אבינו מת במדבר והוא לא היה..."

חז"ל אמרו על בנות צלופחד, חכמניות היו, דרשניות היו, אם כן היו יודעות שהרוגי בית דין נכסיהם ליורשים, הרוגי מלכות נכסיהם למלך. ולמשה היה דין מלך, כמו שדרשו חז"ל מהפסוק: "ויהי בישורן מלך", אם כן חכמה גדולה עשו

בזה שאמרו כי בחטאו מת, בחטא של מעפילים, או שהיה מקושש עצים בשבת, ולכן נכסיו ליורשים, אבל אילו היה מעדת קרח שחלקו על משה להדיחו מממשלתו, היה נחשב כהרוג מלכות, ולכן אמרו כי לא היה בעדת קרח. (משך חכמה)

"איש על העדה..." מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו (רש"י), כאשר ראה משה גודל חשיבותו של פנחס חשש שמא ייבחר למנהיג ולא הוטב הדבר בעיני משה שיהא לישראל מנהיג קנאי כזה. לכן ביקש מאת הקב"ה שמנהיגם של ישראל סובל את כל אחד, כלומר יהיה מנהיג סבלן ולא מנהיג קנאי.

דין ברכת שהחיינו בבין המצרים, ומה הדין כשחל י"ז בתמוז בשבת ונדחה לאחר השבת האם אפשר לברך שהחיינו בשבת זו

כתב בית יוסף סימן תקנ"א, מצאתי בתשובה אשכנזית (שו"ת מהרי"ל סי' לא) לברך שהחיינו בין המצרים כתוב בספר חסידים (סי' תתמ) דלא, ונראה לעניות דעתי כגון מילתא דאפשר לדחויי כגון פרי או מלבוש אבל אי מיקרי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או הברכה עכ"ל.

וכתב הדרכי משה וז"ל וכן הוא בתשובת מהרי"ל (סי' לא אות ב) וכן כתב בבנימין זאב סימן קס"ג דאם יכול לברך על הפרי אחר תשעה באב שהחיינו לא יברך עליו בין המצרים משמע דבדבר דאי אפשר לברך עליו אחר מותר לברך עליו ולאכלו דלא כמהרי"ל שכתב דלא לברך שהחיינו על שום פרי.

ובשולחן ערוך סימן תקנא סעיף י"ז כתב, טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לברך ולאכלו בין המצרים.

והמגן אברהם (שם ס"ק מ"ב) כתב, שהטעם שלא לברך שהחיינו בימי בין המצרים שהוא זמן פורענות, ואין ראוי לברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, אבל אין הטעם משום אבילות שהרי לא מצינו שהאבל יהיה אסור לומר שהחיינו. ע"כ.

ורבינו הארי"ל ז"ל בשער הכוונות (דף פ"ט ע"ב) כתב: שאסור לאכול פרי חדש או ללבוש בגד חדש בבין המצרים כדי שלא יצטרך לברך עליהם שהחיינו, ואפילו בשבתות שבתוך ימי בין המצרים יש להחמיר.

וכתב המשנה ברורה, טוב ליזהר מלומר שהחיינו - אף על גב דאפילו אבל מברך שהחיינו מ"מ ימים אלו כיון שהזמן ההוא הוא זמן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה. והגר"א בביאורו חולק ע"ז וכתב דהוא חומרא יתירא וכן הט"מ מפסק בזה וע"כ בשבת אין להחמיר בזה דבלא"ה הרבה אחרונים מסכימין להקל בשבת.

הנה המאמר מרדכי כתב האם אפשר לאכל ולא לברך שהחיינו ואחר בין המצרים שייאכל יברך שהחיינו דדברי הרמ"א ז"ל שנוי במחלו' כמו שהובא בב"י בס"י הנז' דהר"מ וסמ"ק ז"ל סברי דאינו יכול לברך באכילה שניה והאגו' הביא מחלו' בזה וכתב בשם מהרי"ל דיקו' לברך ומ"ש מור"ם ז"ל בסתם דיקול לברך היינו לפי שנמש' אחר דעת

מהרי"ל כדרכו ברוב המקומות ומרן ז"ל לא העלה עיקר דין זה בשלחנו הטהור ומכותלי דבריו נרא' דס"ל דאינו יכול לברך אותה באכילה שניה שהרי בב"י הביא מחלו' בדבר דמהר"מ וסמ"ק ס"ל דאין לה תשלומין ומהרי"ל ס"ל דיש לה תשלומין ומסתמיות דבריו נראה שסובר דאין לברך חדא דספק ברכות להקל ותו שאין דבריו של אחד במקום שנים איך שיהיה עכ"פ מידי ספיקא לא נפקינן ומאחר שכן מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלאנו לבו לעיולי' נפשיה בפלוגתא דרבוותא ולעשות דבר לכתחלה ע"ד ליכנס בספק ברכה לבטלה שהחמירו מאד בענשה ואפי' רמ"א ז"ל נ"ל דיודה בהא דאסיר. וכו' וכו', ופוק חזי מאי עמא דבר שלא לאכול פרי חדש בין המצרים מכח דין זה שכתב הש"ע והוא הנכון אם לא בפרי שאינו נמצא אחר ט"ב שיש לאוכלו ולברך עליו שהחיינו כמ"ש רמ"א ז"ל.

וכתב מגן אברהם ובכתבי הארי"ל אסר אפי' בשבת ונ"ל דאם חל י"ז בתמוז בשבת ונדח' מותר לכ"ע,

וכתב המשנה ברורה על פרי או על מלבוש - וממילא לא יאכל הפרי ולא ילבש הבגד. וכתבו האחרונים דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי בלא שהחיינו דשמא תתאוה ויגרם נזק לה ולולד. וכן חולה ג"כ מותר שהפירות פותחין לו תאותו לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא קבלינן עלן. וכשחל י"ז בתמוז בשבת כתב הברכי יוסף וז"ל, י"ז בתמוז שחל להיות בשבת ונדחה, כתבו האחרונים שמותר לברך שהחיינו. וכ"כ מהר"ם זכות בתשובה וז"ל, הן בזאת צדקה אענך במה שאמרת לברך שהחיינו ביום י"ז בתמוז שחל ביום שבת קדש, כי אפילו בין המצרים הגמורים היתה הסברא רווחת שבכל השבתות שבינתיים ראוי לברכה, דקי"ל אפי' בט' באב שחל להיות בשבת שמעלה על שלחנו כסעודת שלמה, ואי לאו דמרן הארי"ל ז"ל ה"ה כתבו, היינו מברכין והבו דלא לוסף עליה, עכ"ל. אבל הרב כנה"ג בתשובה א"ח ח"ב סי' ע' כתב דלנוהגין שלא לומר שהחיינו בשבת אסור גם ב"ז שחל להיות בשבת, ע"ש. ודעתי הקצרה הוא כמותו. ויש שרצו לומר שדעת הברכי יוסף להקל אולם האמת שדעתו להחמיר ועיין בחזון עובדיה בזה.

ובשו"ת יחיה כתב נראה שהעיקר כדברי האחרונים שמתירים לברך שהחיינו בכל אופן בשבתות שבינתיים, בין על פרי חדש, ובין על בגד חדש, ובפרט כשיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב שממעטים בשמחה, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת, לפי מה שכתב הרמ"א בהגה (סי' תקנ"א סעיף ו'). ואף לפי דעת מרן השלחן ערוך שם שיש להקל, ואין איסור ללבוש בגדים חדשים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, וכמו שכתב המגן אברהם שם, ס"ק כג, מכל מקום נכון להחמיר בזה אף לדידן. ע"כ.

לסיכום: אין לברך שהחיינו על פרי חדש ועל בגד חדש וכן אין ללבוש בגד חדש ולאכל פרי חדש בלי לברך שהחיינו, ואם לא ימצא את הפרי לאחר בין המצרים גם יש לברך כדי לא להפסיד המצוה, ואישה מעוברת מותר לה לברך בכל מקרה, ובשבתות של בין המצרים לפי דעת הארי"ל ז"ל אין לברך וכן פסק באור לציון ולפי הפוסקים כהפשט מותר לברך וכן פסק במשנה ברורה וכן פסק בחזון עובדיה, ובשבת שחל י"ז בתמוז בשבת כתב המ"א שמותר גם לדעת הארי"ל ז"ל, והחיד"א כתב שגם בשבת זו אסור לפי הארי"ל ז"ל, ובליל שבת זו מותר מטעם ספק ספקא, שאולי בליל י"ז בתמוז עדיין לא התחיל דני בין המצרים.

"כבר כתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרריך'. נמצא כל עניינים כאלו גורמים לישראל להיות נתונים בהסתר פנים ח"ו, וגם איתא בזוה"ק פרשת נשא שדבר זה גורם לשרות סטרא אחרא בביתא וגורם מסכינותא לביתא. על כן נדב לבי בעז"ה לאסוף את כל מאמרי חז"ל השייכים לענין זה, ולהראות לפני הכל את גודל העוון והעונש שיש בזה, וגודל המעלה להאשה הצנועה בדרכיה, שע"ז היא זוכה לבנים יראי השם וחשובים שבדור, אולי על ידי זה יראו ויקחו מוסר ויתוקן קצת הפרצה הגדולה הזאת, ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלים גדריה ועניניה בב"א" (החפץ חיים - ספר גדר עולם)

מלכודות

אפתח בהודעה. את השיעור שהכנתי למסור לכם אני בעצמי אוהב. ולמה איני אוהב אותו? כי אני אוהב קומפלימנטים והשיעור של היום אינו נותן לי אותם! זה יהיה שיעור ביקורתי. ולמה אני בכל זאת אומר אותו? מפני שהוא אמת! ואת האמת צריך לשמוע ולקבל גם אם היא אינה מתוקה. אבל כל זה אמור רק ביחס אלי עצמי. לציבור זה לא נוגע והוא מתכוון לגיליון של שבת קודש פרשת פינחס בשביל לשמוע ולקרוא אמת. אני מקווה שאכן הציבור יקבל אותה. אחרי ההודעה אני מבקש לקרוא שם לשיעור זה. השם יהיה - מלכודות! אף אחד לא אוהב להיכנס למלכודת ורוב בני אדם סבורים

שבחיים שלהם אין מלכודות. אולי יש חוסר מזל. יש גם הפתעות לא נעימות אבל למה לחשוב על מלכודות? אבל כנראה, וזה יתברר אולי בשיעור של היום בע"ה, שיש בחיים שלנו מלכודות למכביר. וכשאדם לא מבחין בהן בעוד מועד הוא במצב לא טוב.

אבל הגיע הזמן לפתוח את השיעור של שבת קודש פינחס.

השיעור יכנס מיד לסיפור המרכזי של הפרשה שלפנינו והוא הסיפור על מה שקרה עם פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן, שהרג את זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ואת זכור בת צור אחד מהנסיכים של מדין.

אם נשים לב נגלה שפרשה שבדרך כלל מתחילה בפסוק א' ובפרק חדש, הפרשה שלנו אינה כן. היא מתחילה בפסוק י' כאשר את הפסוקים הראשונים של הפרק התורה שילבה בפרשת בלק! אינני יודע מי אחראי לדבר הזה, ולכן אין לי שאלה על זה, אבל בגלל זה אנחנו צריכים לחזור לתחילת הפרק למרות שהוא נמצא בפרשה הקודמת.

שם התורה מספרת על מה שקרה אחרי שהידידים בלב ונפש כלומר בלק בן ציפור מלך מואב ובלעם בן בעור נפרדו זה מזה. התורה מציינת את זה בפירוש בפסוק האחרון של הפרק שקדם לסיפור שלנו. העובדה שהם נפרדו בלי לחיצת ידיים אינה צריכה להפתיע אותנו. הידידות לא היתה ידידות של אהבה, חיברו אותם אינטרסים משותפים וכאשר לא נשאר כלום מהאינטרסים אזי גם הידידות הסתיימה.

אותנו מעניין - באופן טבעי - מה שקרה עם עם ישראל. בכלל לא ברור אם במחנה ישראל ידעו על מה שהתרחש בבמות בעל ובעוד מקומות לשם גרר בלק את בלעם. עיתונים מבחוץ לא הגיעו אליהם. רדיו הם לא פתחו. הטלפונים שלהם היו בלי קליטה למה שקרה בחוץ. אם התורה לא היתה מספרת סיפור זה יכול להיות שלא היינו יודעים עליו כמו שהרבה סיפורים אחרים אנחנו לא יודעים. ומה קרה במצרים אחרי שבני ישראל יצאו משם? מישהו יודע?

אנחנו נגיע לשם עוד מעט. אבל לפני כן נפתח את פרשת השבוע בה אנו פוגשים מיד עם פתיחתה איך הקב"ה שכנראה התרגש מהמעשה של פינחס נשבע לו והבטיח לו כהונת עולם. דבר שעד כה הוא לא זכה לזה. ולמה הקב"ה הזדרז לעשות כך? את זה מסביר רש"י כי השבטים היו מבזים את פינחס והיו רוטנים לעומתו ראיתם בן פוטי זה שאבי אמו פיטם עגלים לעבודה זרה (הם התכוונו ליתרו

שאת בתו לקח אביו של פינחס, אלעזר הכהן) ולכן, כך הם כנראה חשבו ואף אמרו, שכדאי לו לפינחס לשבת בשקט ולא לפתוח את פיו! הם אפילו רצו להרוג אותו. כל כך הם כעסו עליו, הוא הולך להרוג נשיא שבט בישראל? מי הוא ומה הוא?

הדברים תמוהין ואף מפחידים. מדובר פה על אנשים חשובים! רש"י קורא להם השבטים! הם לא היו פשוטי עם. איך הם התדרדרו לרמה מוסרית כזאת? טענה דומה יש לנו על זמרי בן סלוא שהתריס כלפי משה ר' שאמר לו בתשובה על שאלתו האם זכובי מותרת לו ומשה ר' ענה לו כדת וכדין ואמר לו שהיא אסורה לו, ועל זה הוא התריס "בת יתרו מי היתירה לך!" ומיהי הטענה הזאת? בת יתרו היתה גיורת!

משה לקח אותה לשם נישואין. ובעיקר הלוא זה היה עוד לפני מתן תורה, בעוד זמרי רצה לקחת גויה לשם זנות אחרי מתן תורה! איך הוא העיז לטעון טענה כל כך נבזית ושקרית נגד משה ר' ? אל לנו להסתפק בתשובה פשוטה שהשנאה מבצבצת מתוך דבריו. שונא יכול באמת להיאחז בטענות של הבל. זה נכון אבל פה קרה משהו חמור הרבה יותר ועל זה יתייחד השיעור של היום.

א.

נחזור כמה פסוקים אחורה. אני מתכוון לרגעי הפרידה של בלק מבלעם. על פניו של בלק נראית אכזבה גלויה. הוא כועס ואפילו מגרש את בלעם מחצר המלכות. אפשר להבין אותו. הוא חיכה למשהו אחר לגמרי. אבל אל לנו לשמוח כל כך מהר. בלעם שרצה לעקוץ אכן עקץ! נחש נשאר נחש גם כשהוא מחייך!

חז"ל יודעים שכל הסיפור שקרה בשיטים והתורה הסמיכה אותו לפרשת בלק היה תוצאה מעצה רעה שנתן בלעם לבלק. כנראה הוא נתן אותה בחינם ובלי תמורה למרות שמאוחר יותר הוא יחזור לבקש שכר על המגיפה שהרגה כ"ד אלפים מבני ישראל. כל הסיפור שקרה בשיטים רשום על שמו של בלעם. בני ישראל ובפרט אחרי מתן תורה אבל גם בהיותם במצרים היו גדורים מן העריות. איך מגיע להם סיפור כזה?

פה אנחנו צריכים לפצל את מה שקרה שם לשני חלקים. היה שם סיפור של זנות עם בנות מואב והיה שם סיפור של עבודה זרה שנקראת בעל פעור והתורה כותבת את שני החטאים. "ויחל העם לזנות אל בנות מואב", ועוד פסוק "ויצמד ישראל לבעל פעור".

פעור היתה עבודה זרה מוזרה אפילו במושגים הרגילים של עבודה זרה. עבודתה הייתה בהפשלת המכנסיים ובעשיית צרכים על הפנים של הפסל הנקרא פעור. בשתי העבירות הללו נפלו עם ישראל שונה אל בנות מואב וגם שנצמד לבעל פעור.

כשאנחנו יודעים עד כמה התורה מקפידה על עניין הלוששים בעת עבודת השם ושכהן שצריך ללבוש ארבעה בגדים ואם הוא לבש רק בגד אחד פחות הוא התחייב מיתה. כי היות האדם לבוש לפני קונו זה דבר חשוב עד מאד, ואנחנו רואים פה עבודת אלילים הדוגלת בהיפך מזה. כמה שפחות בגדים יותר טוב. כך אנחנו יכולים להבין איזה מפגש מסחרר הוא עבודת ה' מול בעל פעור. משה מול בלעם! הרוכב על החמור מול הבעל אתונו! והתמיהה היא רבה. איך נפלו גיבורים? שתי עבירות שהן מן העבירות

"כמה אני אוהב מחליקי לשון המדברים על לבי דברים מתוקים. כמה אני אוהב שמנשקים אותי, וכמה אני לא אוהב את המוכיחים אותי ומגלים את מגרעותי, על כן קראנו את השיעור בשם מלכודת, מלכודת המחמאות"

עיון הפרשה המשך מעמוד 4

שהם מבזים את העבודה הזרה על ידי שהם פוערים עצמם בפניה והם היו בטוחים שעל ידי כך הם עסוקים בעבודת ה'!
אבל עכשיו - מסיים בעל האלשי"ך הק' את דבריו - נלמד מזה לבלתי הוסיף בדברי התורה לפי שכלנו! כלומר שני חלקי העם טעו בדבר אחד. הקבוצה האחת גרעה והקבוצה השנייה הוסיפה! אבל לשניהם יש מקור אחד. שכלם הטעה אותם!
והאיך הם הגיעו לידי טעות זאת? כאן מרגיש מוסר השיעור שהשיעור יתחיל. על זה הוא כתב את ההקדמה לשיעור ולכן השם של השיעור נקבע להיקרא - מלכות.

ג.

עכשיו נביא את מה שהבטחנו לעצמינו להביא בשם המדרש רש"י הק' מביאו בספר משלי בפרק כ"ח פסוק כ"ג. בפסוק כתוב: "מוכיח אדם אחרי חן ימצא, ממחליק לשון". רש"י עצמו מפרש את המילה השלישית בפסוק שכתוב בה אחרי כאילו היא נקודה בצירה תחת הרי"ש ומסביר שאמנם המוכיח ברגע התוכחה אולי אינו מוצא חן בעיני מי שהוכיחו אותו, אבל לאחר זמן המוכיח ימצא חן בעיני המוכח. לפי זה המילה אחרי כוונתה לאחר זמן! אבל הנה רש"י עצמו ממשיך בהבאת המדרש תנחומא ושם משמע שהניקוד הנכון הוא בפת"ח תחת הרי"ש והוא כותב כך: "מוכיח אדם אחרי" - זה משה שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה, וישראל נקראו "אדם" כמו שכתוב ביחזקאל "אדם אתם". וזה ימצא חן יותר "ממחליק לשון" - זה בלעם האומר לישראל דברים מתוקנים, "מה טובו אוהליך יעקב". "הן עם כלביא יקום". משה מכריז הישמרו לכם פן יפתה לבבכם ובלעם מכריז ומחניף: עשו תאוותכם ואינו מקפיד! כלומר הקב"ה לא יקפיד עליכם. אבל הלוא כתוב - כך אפשר לשאול את בלעם - לא איש א-ל ויכזב? יענה להם בלעם שזה כתוב על אומות העולם, אבל בכך אמר ולא יעשה! (הכוונה לפסוק הכתוב בפרשה "ההוא אמר ולא יעשה")
ושלמה צווח על שניהם, על משה ועל בלעם "נאמנים פצעי אוהב - זה משה, ונעתרות נשיקות שונא זה בלעם!"

הנה המלכות. והיא מתוקה. היא אהובה. אמור לנו דברים מתוקנים! אל תוכיח אותנו! אבל הנה אמת מרה. קומפלימנטים חשובים לאדם בכדי שהוא יולד. זה באמת חשוב. אבל התוכחות עוד יותר חשובות כי הן נועדו לתת לו סיבה להישאר בחיים. מי שלא קיבל מחמאות עדיין לא נולד ומי שלא מקבל תוכחות כבר אינו חי!

החיבור בין פרשת בלעם ומעשה שיטים הוא נורא ואיום. ולמה? כי בלעם החליק אותם. שתל בהם גאוה! והגאה לעולם טועה! או יצרו מטעה אותו - לגרוע, או שכלו מטעה אותו להוסיף! על זה צווחו חז"ל ואמרו "כל המתגאה אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו משתכחת ממנו!"

אבל כמה אני אוהב מחליקי לשון המדברים על לבי דברים מתוקים. כמה אני אוהב שמנשקים אותי, וכמה אני לא אוהב את המוכיחים אותי ומגלים את מגרעותי. לכן פתחתי את השיעור בהודעה הכתובה בראש השיעור ועל כן קראנו את השיעור בשם:

מ ל כ ו ד ת ! המלכות היא מלכות המחמאות !

לכן כתבתי בתחילת השיעור שבחיים שלנו יש הרבה מלכותות !

שבת שלום למתפללים בבתי הכנסת בהר שמואל ולחברים

המקשיבים לקולך די בכל אתר ואתר.

החמורות ושעליהן יש לנו הלכה של יהרג ואל יעבור! עשרים וארבע אלף מתו והיד הייתה נטויה על יותר אלא שמעשה פינחס עצר את המגיפה. איך נפלו גיבורים?
התודה - כך לפחות חשב בלק - מגיעה לבלעם בן בעור. הוא זה שגרם את המהפך אצל עם קדוש וטהור. אבל איך הוא עשה את זה? את התשובה נקבל דרך מדרש תנחומא רש"י הק' מביא אותו בשלמותו בספר משלי. אבל עוד לפני שניכנס לדברי רש"י נדגיש ונחזור ונדגיש שכל הסיפור היה טעות! טעות ולא יותר! גם עם קדוש יכול לטעות! השאלה שלנו היא סביב מקור הטעות! איך נולדה הטעות האומללה הזאת. טעות בנות מואב וטעות בעל פעור. כאשר נקבל את התשובה על זה נעתיק את התשובה לשאלות הראשונות ששאלנו ואחר כך נאמר "ובא לציון גואל"!

ב.

כי הנה יש עוד מקום בתורה בו היא מתייחסת לסיפור שיטים. זאת מובאה מדברי משה ר' עצמו בחומש דברים שם התורה מדברת על חובת הזהירות המוטלת על האדם מישראל בשני מישורים מקבילים. בחומש דברים פרשת ואתחנן, פרק ד' פסוקים ב' וג', כתוב שם כך: "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה' א' אשר אנכי מצוה אתכם"
זה פסוק אחד הנראה פשוט המזהיר אותנו לא להוסיף ואף לא לגרוע. את הלא לגרוע אנחנו מבינים בקלות אבל למה לא להוסיף? ואם אדם רוצה לאכול מצות עשרה ימים מה רע בכך? ואנחנו רגילים להסביר שאסור להוסיף מפני שעל ידי התוספת יוכל אדם לבוא לידי לגרוע. קודם הוא יוצא מהמסגרת. בהתחלה לכיוון מחמיר. אבל מכיון שהוא בחוץ הוא יקח לעצמו רשות גם לגרוע. באמור לעצמו "אשתקד החמרתי לאכול מצה עשרה ימים בשנה זו אוכל רק חמישה..."

בהשראת דבר זה כתב מי שכתב בפנקסו. "גם אם הגעת לעבודה חמש פעמים מוקדם זה לא מצדיק לאחר פעם אחת!"
אבל כנראה יש כאן יותר מזה. כי הנה התורה או גם משה רבנו מרגישים כאילו לא כולם ירדו לסוף דעתם בעניין הזה. ולכן התורה ממשיכה. בפסוק ג': "עיניכם הרואות את כל אשר עשה ה' לבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' א' מקרבך!"
ולכאורה אפשר לשאול על הקשר בין פסוק ב' לפסוק ג'. בבעל פעור היה ענין של לא תוסיפו? שם מדובר על עבודה זרה ברורה. עבודה זרה יכולה להקרא הוספה? אבל מצאנו מה שכתב שם האלשי"ך הק'. "כי שני כוחות היו בעוון השיטים. האחד המון העם (היינו הערב-רב) אשר זנו אל בנות מואב וישתחוו לאלהיהן ועליהם אמר הכתוב ויחל העם לזנות אל בנות מואב. השני אשר בשם ישראל יכונה הם שלומי אמוני ישראל, מבחר העם, ואלו לא הלכו אחר בנות מואב ואלהיהן כי רע עליהם המעשה, אך הם אשר חטאו עם בנות מואב בלכתם אחר בעל פעור כי שכלם הטעם, כי היו בעיניהם כמבזים העבודה זרה בפניה ולא ידעו כי זאת היא עיקר עבודתה ועל כן זו נאמר ויצמד ישראל לבעל פעור!"

(זה נושא מעניין בפני עצמו. המשיכה הלא טבעית להתפשט מהכבוד ומהחשיבות ולהיות כמו בהמה. אולי זה עלבון לבהמה ההשוואה הזאת. לבהמה אין דעת להבין שיש לה ייחודיות המתנגדת להפשטת הכבוד. לבהמה אין באמת ייחודיות! לבהמה אין מה לכסות! אין לה מה להתבייש. חז"ל אמרו שערומם לאו בר בושתי הוא! אבל חז"ל דיברו על בני אדם! ורבי יוחנן היה קורא לבגדיו "מאני מכבדותא כלומר שהם המכבדים אותו!)
כלומר שכל מה שקרה הייתה טעות ששכלם הטעה אותם לחשוב

נועם דברות הרב עמנואל אפרגן

בענין שויון הצדק בתשלומי נזיקין

לפני כמה שבועות ביארנו כי כל חוקי התורה תמצא בהם שוויון וצדק חברתי. השבוע שאל אותי ת"ח חשוב מהמעיינים הגדולים בדיני ממונות ובשביל לבאר למעיינים ארחיב את שאלתו של חכם זה. ואף ששאלת חכם חצי תשובה. בהרחבתי את השאלה תמצא רוב תשובה. וכדלהלן: מצאנו בצינוי התורה וחכמינו ז"ל, שוויון והבנה מאוזנת לתקנותיהם. כגון בעל בנכסי אשתו, דקיי"ל בשו"ע אבה"ע (סימן פ') מעשה ידיה לבעלה וכן נכסי צאן וברזל שלה, והפירות של בעלה. (כשמתה היא קודם לו) כמבואר בשו"ע אבה"ע (סימן צ') ומצד שני ההלכה דואגת אף לאשה בצורה מאוזנת, בעלה צריך לדאוג לפרנסתה וכסותה וכדו', כאשר יתבאר משפטים בשו"ע. (שם סימן ע') מאידך כשאין שוויון בחלוקה זו, יכולה האשה לומר. איני ניוזנית ואיני עושה, כמבואר בשו"ע. (שם סימן פ' סעיף ד')

כמו כן, בדין "בר מצרא" תמצא שיש איזון בין שני בעלי המיצר וכל אחד יש לו זכויות מאוזנות על פי ההבנה השיכלית והחברתית. כאשר יתבאר דינו בשו"ע חו"מ. (סימן קע"ה) וכן תראה בכל דיני ממונות וחושן משפט, שיש איזון בין שני הצדדים שכל אחד לא ירוויח יותר מהשני, וכן שכל אחד יקבל זכויותיו בשווה. ועוד עיין ותמצא כן בכל תקנות חז"ל.

מאידך, אם נתבונן בדיני נזיקין נראה כי התורה לא חסה על הניזק, אלא על המזיק כדלהלן: והדוגמא העיקרית נתחיל בה כגון בדין קים ליה בדבריה מיניה דקיי"ל המדליק גדישו של חברו בשבת פטור מן התשלומין משום שחייב מיתה. (על חילול שבת כדאיאתא במסכת כתובות דף ל. ועוד.) ופה אנו רואים חוסר איזון בין המזיק לניזק באופן משווע. שהרי הניזק מה אשם שהבעירו לו את שדהו? ואף שהמבעיר נידון למיתה, מדוע לא ישלם קודם מיתתו, או שיחוייב ממון של יורשיו את הגדיש ששרף לחבירו?

יתירה מזו בתשלומי נזיקין גבי שור שנגח או הזיק ממון חברו. (עיין בגמ' בבא קמא דף ט"א.) והדין הוא שבשור מועד משלם את כל הנזק, ובשור תם משלם חצי נזק. ושוב אנו רואים חוסר איזון בצדק החברתי. מצד אחד המזיק הזיק, ולא משנה מה היה שורו, תם או מועד. והרי הוא הזיק נזק שלם. א"כ מדוע יגרע חלקו של הניזק כשהשור הוא שור תם, ויקבל רק חצי נזק. ומבואר שבדיני נזיקין אין את האיזון החברתי וחשיבה לכאורה מאוזנת על שני הצדדים. ועוד תמצא בכמה מקומות שלכאורה אין שוויון בתשלומי המזיק.

תשובה: קודם לכן, נקדים כי גם בדיני שומרים ועוד דינים בדיני ממונות, תמצא כי ההגיון השכלי, הינו לכאורה היפך ממה שהכריעו רבותינו. כגון בדין שומרשכר או שואל, שאמר תורה, "אם בעליו עימו" (ושאר דינים) והתורה בזה פטרה אותו אפילו במתה מחמת מלאכה. ואף אם יעלה בדעתך לרגע כי אין הדין בהגיון השכל הישר. מיד יאמר כי מה שאמרנו רבותינו הוא על האמת והדין והצדק, ומה שנראה לנו אחרת משום לקות הבנתנו, או חוסר שיקול דעתנו הישר ביסודם וסודם של דברים. ודוגמא קטנה לזה אביא מה שכבר דיברנו בו במקום אחר, לענין מה שמצינו בכללי חז"ל. כל שיש לו סנפי יש לו קשקשת. (חולין ס"ו:) ועל זה דנו רבות בתשובות הפוסקים שנמצא דג הים הספרדי שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת ותמצא רבות בתשובות הפוסקים שדנו בדג זה, והקשו הכיצד אמרו חז"ל כלל זה ויש בנמצא שלא כאומרם ז"ל. וכבר דנו בזה בספר מעדני יו"ט (על הרא"ש לחולין סימן ס"ז וסימן ס"ח אות ה') והרב שם הציע דעתו, שהיצור נוצר אחרי שאמר חז"ל את הכלל כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. ועוד נסה שם בתשובתו להשוות לדברי חז"ל המציאות. וע"ע בזה למהר"י חאגיז בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סימן רנ"ה) שכתב בסוף התשובה אשלם תודות

לבוראי, שהאיר עיני בתורתו, כך יצילני מכל טעות ושגיאה. וכן שם (בחלק ב' סימן ה') המשך לדון גבי הדג הנ"ל ולבסוף הסיק, שכל שיש לו רגלים מין טמא הוא. ולכן נראה לומר דכל שיש ליצורים האלו רגלים וידיים, אינם ממין דגים שסימן טהרתם סנפיר וקשקשת. דהוי מין חיות שבים, וכך יכול שיהא לו קשקשת ואין לו סנפיר. וזה שכתב הרמב"ם שכל חיות הים אסורות. (מהלכות מאכלות אסורות פרק ב' הלכה י"ב) וכמו שחילק בהדיא הגאון מעדני יו"ט, רק שאמר חידוש שדג זה נוצר אחר מאמר חז"ל, ורצה לשווה לדברי חז"ל שלא יהא נמצא בהם טעות. ולפי דברינו חז"ל לא דברו על חיות אלא על דגים ודו"ק. וע"ע בספר מגדל עוז לרבי יעקב מעמדן (סוף הספר) שכתב שכלל זה של חז"ל נאמר רק על דגים. וע"ע בספר ערוך השולחן (יו"ד סימן פ"ג סעיף ח') ומזה תלמד שמה שנראה בחז"ל לפעמים כטעות צריכים אנו להבין, שאולי לפי ההגיון או הידיעה שיש לנו אינו נראה כן. אבל ההגיון הבריאי הוא כן. וכמו שתראה בתשובות הפוסקים. (ע"כ דוגמה קטנה שאין נפתל ועקש או טעות בדברי רבותינו התנאים ואמוראים ז"ל, ואם תמצא טעות או שינוי, הרי הדבר תלוי בזמן והענין, ובמקום. ודו"ק.) ועוד יש בזה רבות מדין גזירת הכתוב, שהרי תמצא בדין קים ליה בדבריה מיניה, וכן בדיני שור תם ומועד שמה שאמרנו רבותינו ששור תם שנגח משלם חצי נזק הוא מגזירות הכתוב. ראה בבא קמא דף ט"ו. ועוד. ובטעמים של דברים עיין בראשונים שם. שהתורה חסה עליו משום ששורו תם. ובאמת לא הוה ליה לידע שיוזיק. והמתבונן יראה בזה תיקון חברתי, שאף שיש ניזק שאינו מקבל את כל כספו. מ"מ הוא גם היה יכול להזיק באותה צורה, (דהיינו מחוסר ידיעה על ההיזק, מאחר ולא ידע ששורו נגחן וכדו') ולא היה רוצה שיחייבוהו בנזק שלם. ולעולם בכל דיני מזיק וניזק, יש אחד שאין כל תאוותו בידו.

וצריך לידע כי בענין צדק חברתי כבר דנו בזה חכמי אומות העולם. וכבר אמרו חז"ל חוכמה בגויים תאמין!!! (ידוע בשם אריסטו) וכך יסודם של דברים. כשרוצים לקבוע מהו צדק, צריך שיהא במובן של "צדק מחלק", או "צדק חלוקתי". דהיינו שהעיקרון המכוון להשגת צדק חברתי על ידי חלוקת זכויות וחובות חברתיות עד כמה שאפשר שוות. מעבר לזה קיים בצדק גם מובן של "צדק מתקן", דהיינו שבכל מחלוקת או מפגע בין שניים, אף אם נדון ונחשוב מה מגיע לכל אחד, תמיד יוצר מצב שאחד מהם יוצא "מופסד" יותר מהשני. ולעולם אם נדון ונדקדק בדינים שחז"ל פסקו בדיני נזיקין, תמצא שחז"ל ניסו לדון בחישוב מאוזן לשני הצדדים. ואף אם יעלה על דעתך או בחשבון שכתת הניזק מפסיד יותר. הרי הדבר בא בחישוב שאילו הוא היה המזיק, בוודאי שהיה מסכים לדין. רק שעכשיו הינו בצד של הניזק, ואדם קרוב אצל עצמו ולכן לדעתו הצדק אינו מאוזן.

ולפיכך, כשחז"ל דנו בענין היזק שור תם שדינו בתשלום חצי נזק. משום שכיוונו שאין אדם משמר כ"כ את שורו שלא הוחזק לנגחן. לכך אין לחייבו נזק שלום. ולפטרו כלל גם אין לעשות כן שהרי החסיר את חברו, ובזה הכריעו חז"ל שישלם חצי נזק. ובזה אף הניזק אם היה במקום המזיק, היה מסכים לדין. רק כעת משום שהינו הניזק וקרובה דעתו לעצמו, רוצה לקבל תשלום נזק שלם. ועוד בעיקרון של דברים בדין זה עיין בסוגיא דבבא קמא (דף ט"ו.) בדין חצי נזק קנסא או ממונא. ודו"ק.

וכן תמצא על זו הדרך, בכל דין וחלוקה בין שניים, כגון מזיק וניזק שומר ומשלחו, שותפים, שכנים, לעולם תדקדק בדברי רבותינו ותמצא שהדין הינו על קוצו של יוד"הן בחיוב והן בפטור. (אומנם השארתי דבר אחד למעיינים שעוד צריך ביאור, והוא בענין דין "קים ליה בדבריה מינה". ומדוע הנדון למיתה, יפטר מתשלומי נזק חברו.)

"ואמרתי שעיקר סיבת הדבר, שאנו מרחיקים בעצמנו את הקב"ה מאיתנו. הוא ציוה לנו והתקדישתם והייתם קדושים, ואמרו חז"ל כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה מעט מקדשין אותו הרבה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא, וכתוב אחר אומר כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וגו', (והמאמר להצילך כולל הרבה ענינים, להצילך מן החרב מן הרעב ומן השבי ומן הביזה), והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, הרי ביאר לנו הכתוב מפורש, שכאשר נהיה קדושים הוא מתהלך בינינו להצילנו מכל רע, אבל אם יראה בנו ערות דבר הוא שב מאחרינו, וממילא

יחולו עלינו כל הסיבות ח"ו" (הפנף חיים - מכתבים ומאמרים)

שהחיינו בבין המצרים

מ"מ ודאי אין להחמיר בשבת דבלא"ה הרבה מקילין⁽⁹⁾. וכתב ברע"א שה"ה בר"ח דינו להקל וכמו בשבת⁽¹⁰⁾.

לקנות בגדים בבין המצרים: מר"ח מנחם אב, אסור לקנות בגדים חדשים⁽¹¹⁾. אבל לפני ר"ח אב, לא מצינו אסור לקנות בגדים חדשים. מ"מ מחמת הדין כאן שאין לברך שהחיינו בבין המצרים, ממילא גם אין לקנות בגדים חדשים כדי לא להיות במצב שצריך לברך ברכת שהחיינו. לכן דווקא בכלים ובבגדים שמחוייב בברכת שהחיינו מיד בקנייתם, הוא שאינו יכול לקנות בבין המצרים. ולכן יהיה מוגדר כפי ההלכות שהחיינו על בגדים, שיש בגדים שבכלל אין חייב לברך שהחיינו עליהם, ויש בגדים שמחמת חוסר תיקון אין מברכין עליהם עד שעת לבישה⁽¹²⁾.

ברכת הטוב והמטיב: כתבנו שהטעם שאין מברכין שהחיינו הוא רק מפני שאין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה שהוא זמן פורעניות. לכן, לענין ברכת "הטוב והמטיב" אין טעם לא לברך. היוצא מזה, דברים שבשעת קנייה מברכין הטוב והמטיב במקום שהחיינו⁽¹³⁾, מותר לקנותם ולהשתמש בהם ולברך עליהם "הטוב והמטיב" בבין המצרים⁽¹⁴⁾.

למעשה: לענין שאלתנו אם מותר לקנות בגדים חדשים בבין המצרים, יהיה תלוי אם מחוייב לברך ברכת שהחיינו בקנייתם בחול. היוצא מזה למעשה, בבין המצרים אסור לקנות בגד חדש שראוי להשתמש בו מיד, מפני שיש חיוב ברכת שהחיינו מיד בשעת קנין. אבל מותר (לפני ר"ח אב) לקנות בגד חדש שעדיין צריך תיקון, וגם מותר לתקן הבגד, מפני שעדיין לא חל חיוב שהחיינו עד שעת לבישה. ומותר אח"כ ללבוש אותו בגד בשבת, ולברך שהחיינו בשבת⁽¹⁵⁾. וכן מותר לפני י"ז בתמוז לקנות בגד חדש שראוי להשתמש מיד, ואז לברך שהחיינו עליו, ואח"כ בבין המצרים מותר ללבוש אותו בפעם ראשונה אפילו בחול כיון שכבר בירך עליו שהחיינו בשעת הקנין⁽¹⁶⁾.

(א) למשל, אשכנזים נוהגים אסור תספורת, ונישואין, וריקודים. מ"מ צמחונות וכיצום נוהגין מר"ח. (ב) מנ"ח ס' תקנה סק"ג ח"ל אין העטע משום אצילות דהא לא מלינו שאכל אכור לנכד שהחיינו עכ"ל. ומ"מ שם סק"ח ח"ל כיון שהזמן הראוי הוא זמן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה עכ"ל. (ג) ש"ע ס' תקנה ס"ז וס"ח. ה"ה לחצר בכל דבר נוסף. ומזה ילא המנהגים לענין טיפה, או לננוע מניול שאינה בטוח כ"כ. וגם לננוע מניוח שאפשר לעשות צומן אחרת. וכן ראוי לננוע מכל דבר שצריך סיעתא דשמיא צמיוחה. ע"ע בש"ע ס"ז שהביא שיש מתענים מ"מ צמחונות עד ט"ז. וע"ש צמ"ב סק"ז ח"ל ותלמוד חסם אין כדאי שיהיה צמחונות וז שמתעט צמחונות שיש שאלו יתמעט מלימודו איזה שעות מפני התענית וצריך לשקול צמחונות דק צמחונות אלו עכ"ל. (ד) שם צמ"ב סק"ט וצמחונות. (ה) שם צמ"ב לענין פרי שלא ימלא אחר תשעה באב, ולא יכול לשמור עד שבת (מ"ב שם). (ו) בא"י נהגו לנכד שהחיינו בכל צרות, משא"כ בצמחונות. (ז) מ"ב ס' רבג סק"ב. אבל אם נולד לו בן מצרכין הטוב והמטיב (גמ' צרכות נע: וע"ש ס' רבג ס"א). ולענין צרכות הטוב והמטיב צמ"ב המלרים ע' לקמ'. (ח) מנ"ח סק"ב צמ"ב שיש מנחה משה צמ"ב ס"ח ולבש (מוצא צמחונות וסק"ט). וע"ש שהביא מכתבי אר"י להחמיר ולהקל אין להקל אפילו בשבת חזון. כן הפשטות, וכן מוכח מנ"ח סק"א. (ט) הני"ב שם סק"ח. (י) וכן מוצא צמחונות סק"ט. (יא) רמ"א ס' תקנה ס"ז. וכתב שם צמ"ב סקמ"ט שאסור לקנות אפילו אם לא רוצה ללבוש אותם עד אחרת תשעה באב. ולענין דעת הש"ע, לכאורה הוא מחמיר רק לא לתקן בגדים, אבל לקנות בגדים יהיה מותר, רק שצריך לננוע זה כמו כל משא ומתן. (יב) כתב בש"ע ס' רבג ס"ג וס"ד שהקונה צמ"ב חדש יש לנכד שהחיינו מיד בשעת הקנין. וכתב שם צמ"ב וצמ"ב סק"ז שהיינו דווקא צמ"ב שראויין להשתמש בו מיד, אבל אם צריך לתקן לפני שיכול להשתמש בו, אין לנכד שהחיינו עד שעת לבישה הצמ"ב. (יג) ע' בש"ע ס' רבג ס"ה לענין הקונה צמ"ב לננוע ולרעו. (יד) ע' בשע"ת סק"י צמ"ב הסידור יעצ"ך. וכ"כ צמ"ב ר"ח ח"ג ס"ע. וכן שמעתי מר"ב שליט"א לננוע. (טו) כ"כ צמ"ב וצמ"ב סקמ"ה. אבל אין זו ענה לשבת חזון, שהא אכור לננוע צמ"ב שיש להם אפילו בשבת חזון (מ"ב שם סק"ט). אבל אם עדיין עומד לפני ר"ח, יש ענה אחרת. לננוע אחרת ע"ה לפני שקונה, ולהמשיך לננוע אחרת עד ר"ח, וכשמגיע ר"ח יכול לנכד שהחיינו וכשיבט רע"א דנ"ל ולכאורה אינו נחשב כמחמיר המלחה ע"י המתנת זמן מועט כחצי שעה, ולצורך יכול להמתין קצת (ע' צמ"ב ס' רבג סקמ"ו). וכן שמעתי מר"ב שליט"א לננוע. וה"ה צמ"ב שצמחונות הראשונות, שיכול לננוע לכבוד שבת קצת לפני שבת ולהמתין עד שגיע שבת כדי לנכד שהחיינו. (טז) כ"כ צמ"ב וצמ"ב סקמ"ה.

שאלה: האם מותר לקנות בגדים חדשים בבין המצרים (מ"ז בתמוז עד תשעה באב)?

הקדמה כלליות לבין המצרים והתשעה ימים: הנה בענין התקנות וההנהגות שמצינו בנוגע לתקופה זאת (בין י"ז בתמוז עד תשעה באב), יש מהם שמתחילין מ"ז בתמוז, ויש מהם מר"ח אב, ויש מהם משבוע שחל בו, ויש מהם בסעודה מפסקת בלבד. (א) במשנה בתענית (כו: א) איתא "משנכנס אב ממעטין בשמחה". בגמ' שם (כט: א) איתא "הלכך בר ישראל דאית ליה דינא נכרי לישתמיט מיניה באב". בברייתא ביבמות איתא (גמ'): "דתניא מראש חדש ועד התענית העם ממעטין מעסקיהן מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע ומליארס ומלישא". כל אלו תקנות מתחילין מראש חודש אב. (ב) גם שם במשנה בתענית מובא תקנות שמתחילים משבוע שחל בו, "שבת (פי' רש"י שבוע) שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס". (ג) עוד מובא שם במשנה בתענית שיש תקנות שאינם אסורים אלא בסעודה המפסקת בלבד, "ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין, לא יאכל בשר ולא ישתה יין". (ד) כל זה דנ"ל הוא לענין חודש אב. אבל לענין בין המצרים, לא מצינו בגמ' שום תקנות, רק שהובאו במשנה ה"חמשה דברים אירעו את אבותינו בי"ז בתמוז". אמנם, כל זה מדינא דגמרא, אבל לענין מנהגים יש כמה מנהגים שונים⁽¹⁷⁾.

הקדמה לשהחיינו בבין המצרים: כתב בש"ע (ס' תקנה ס"ז) "טוב ליהזר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש". הטעם שאין מברכין שהחיינו, הוא מפני שבין המצרים הוא זמן פורענות, ואין כדאי לומר "שהחיינו" לזמן פורענות הזה⁽¹⁸⁾. [וגם מובא בראשונים ובש"ע ליהזר ביותר מדברים מסוכנים, כגון לא ילך יחידי בשעות מסויימת, וגם לא יכה תלמידיו ובניו⁽¹⁹⁾]. וכתבו שם בש"ע ורמ"א שכל זה דווקא לענין שאין להכניס את עצמו למצב שיבוא לידי חיוב ברכת שהחיינו, דהיינו, שאין לקנות או ללבוש בגדים חדשים כדי שלא נצרך לברך שהחיינו⁽²⁰⁾. אבל אם כבר הגיע מצב שיש חיוב ברכת שהחיינו, מותר לברך, שמצוה הבאה לידי אל תחמיצנה⁽²¹⁾. למשל, מברכין "שהחיינו" בפדיון הבן, ובברית מילה (במקום שנהגו⁽²²⁾), ובהולדת הבת⁽²³⁾.

שהחיינו בשבת ור"ח: כיון שהטעם שאין מברכין הוא רק מפני "שאיין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה שהוא זמן פורענות", לכן י"ל שבשבת אין בעיה בזה, שהא שבת הוא זמן טוב. כן כתב המג"א להקל לברך שהחיינו בשבת שבין המצרים⁽²⁴⁾. ונוסף לזה, יש דעת הגר"א שחולק על כל הדין של הש"ע, וסבר שגם בחול הוא רק חומרא יתירא לא לברך שהחיינו. וכתב המ"ב שאף שאין הלכה להקל כהגר"א בחול,

מעשה שהיה...

הרב חיים נאה זצ"ל

(כ' תמוז תשי"ד)

חכם אברהם חיים נאה נולד לאמו מוסיא לאביו הרב מנחם מנדל בשנת תר"ן (1890) בחברון. תורתו למד מפי אביו, שהיה מראשי חסידות חב"ד בארץ, ועמד בראש ישיבת 'מגן אבות' בחברון, אותה הקים, רבה של חברון, ה'שדה חמד', חכם חזקיהו מדיני. בשנת תרס"א (1901) נכנס ללמוד בישיבת 'מגן אבות', ובשנת תרס"ה (1905) עברה משפחתו לירושלים, בה למד ישיבת 'אוהל משה' ובישיבת 'תורת חיים', ונסמך לרבנות ע"י הרב יצחק ירוחם דיסקין. באותה עת נשא לאישה את דבורה למשפחת פנינגשטיין, ונולדו להם תשעה בנים ובנות.

בשנת תרע"ע (1910) נסע לעיר לובביץ ונפגש עם אדמו"ר חב"ד החמישי, רבי שלום דובער שניאורסון. בשנת תרע"א (1911) הגיע בשליחות לבורה, ושם מושבו בעיר סמרקנד. באותה עת חיבר בשפה הבורכית את חיבורו 'חנוך לנער' - הלכות תפילין עבור נערי בר המצווה. בשנת תרע"ד (1914) שב לארץ ישראל, אך בשנת תרע"ה (1915) לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשל נתינותו הזרה, גורש עם יהודים רבים למצריים, שם יחד עם חכם ניסים נחום הקים ישיבה לגולים בשם 'ישיבת ארץ ישראל' ועמד בראשה יחד עם חכמי אלכסנדריה - חכם רפאל מפרגולא, רבה של העיר וחכם אברהם אביכזיר אב בית הדין. באותה עת כתב את חיבורו 'שנות חיים' - הלכות שימושיות, שתורגם לערבית. עם תום המלחמה חזר לירושלים. הוא שימש סופר בית הדין של העדה החרדית, והיה רבה של שכונת הבורכים.

חכם אברהם חיים נאה היה מראשי כולל חב"ד בישראל. השנת תרפ"א (1921) הקים מחדש את ישיבת 'תורת אמת' ברחוב מאה שערים. בשנת תרפ"ד (1924)

ליווה את הרב יוסף חיים זוננפלד, רב העדה החרדית, בפגישתו עם מלך ירדן האמיר עבדאללה. בשנת תרפ"ט (1929) ליווה את אדמו"ר חב"ד השישי, רבי יוסף יצחק שניאורסון בביקורו בארץ ישראל ובפגישתו עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הרב הראשי האשכנזי לישראל.

במאורעות תרצ"ו (1836), נרצח בנו ונפצעו שתי בנותיו בהתקפה רצחנית על משפחתו בשער הגיא, עת חזרו מחתונת אחיהם בטבריה. בשנת תרצ"ח (1938) נפטרה בצער אשתו. בשנת תש"ד (1944) נפטרה ה'עדה החרדית' מ'אגודת ישראל' על רקע ייחסה למדינה שבדרך. חכם אברהם חיים נאה צידד בעמדת 'אגודת ישראל', היה ממקימי ועד הכשרות שלה, והשתתף בישיבת מועצת גדולי התורה.

שיטתו המצמצמת בעניין מידות ושיעורי תורה התפשטה בקרב הציבור. אף שעמד במחלוקת בעניין עם הגדול ה'חזון איש', הרב אברהם ישעיה קרליץ, הסכימו לדבריו גדולי דורו והדורות שאחריו. את שיטתו פרסם בספרים 'שיעורי תורה', 'שיעור מקווה', 'שיעורי ציון', וב'קונטרס השיעורים'.

חכם אברהם חיים נאה לקה בלבו, נפטר ביום כ' בתמוז בשנת תרי"ד (1954) ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

בין חיבוריו הנוספים: 'ספר קונטרס החליבה' - אודות חליבת פרות בשבת. 'דברי צדק' - על סיפור המחלוקת אודות ספרו של רבי יעקב יוסף מפולנאה, ובסופו ביאור על מדרש רבה קהלת. כתבים רבים עומדים בכתב יד.

שיעורי תורה

שיעור באור החיים הקדוש

תהילים ושיעור לנשים

קבלת שבת לבנות

מתמידים לבנים

בתי לבנות

תהלים לבנים - תהלים לבנות - שיעורים בהלכה - שיעורים בגמרא - שיעור בזהר - שיעור דף יומי - מפורסם בבתי הכנסת

שירותי דת וגמילות חסד

לתיאום בענין טהרה:

שאלות בהלכה וטהרה:

שאלות בהלכה וטהרה:

דיני תורה בדיני ממונות ושכנים:

גמ"ח תרופות:

גמ"ח רדיאטורים לחימום:

מיץ ענבים:

כרית של ברית:

גמ"ח בלוני גז:

גמ"ח מזוזות:

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - אברהם ג'יאן

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - חיים בלך

גמ"ח פלטות לשבת - משפחת פרלמן:

גמ"ח עריסה לתינוק לחודשים ראשונים:

גמ"ח טיטולים ומטרנה לע"ג אייל בן זהבה ז"ל, ולרפואת טוהר בת שני שרה אנילציה ואדים חמים, לע"ג סימון, טל: 0257110091

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

גמ"ח כיסאות שולחנות ומזרנים וגמ"ח פלאטה של שבת:

גמ"ח כיסאות שולחנות, כסאות ג' טפחים, סירים גדולים:

גמ"ח כיסאות שולחנות מפות שולחן וכלי הגשה:

גמ"ח מוצצים ובקבוקים:

גמ"ח להמסת אבנים בכליות, החזרת פרקים למקום, וקיבוע:

מקרן, אנילציה, משאבת חלב ידני/חשמלי לע"ג אסתר בת ג'יה

איסוף וחלוקת מזון למשפחות:

גמ"ח מכשיר ניווט ווייז WAZE:

ע"י הרב חיים ביטון ה"ו רחוב ברקת 15 כל מוצ"ש

אצל משפחת ליפשיץ רחוב לשם 19 בשעה 16:45

בזמן הדלקת נרות אצל משפחת ר' דוד ירושלמי ה"ו, רחוב נופך 9, ממתקים והפתעות!

כל ערב עם הרב יעקב דרשן ה"ו בבית הכנסת הספרדי ממתקים והפתעות ונחת אמית!

בבית הכנסת החסידי בשעה 15:30 על ידי משפחת קוהלי ה"ו לבנות עד כיתה ח'

מפורסם בבתי הכנסת

אילנה טל: 052-7111480

הרב דוד שרעבי טל: 054-2002882

הרב יוסף שטילרמן טל: 02-5715176

הרב עמנואל איפרגן טל: 058-7188158

גב' שולה ויטנשטיין טל: 054-8441374

הרב מרדכי ויטנשטיין טל: 054-8441374

משפחת בן ישי טל: 054-8402564

משפחת נחמני טל: 050-5245392

משפחת דוד שילמן רח' ברקת טל: 0525712663

משפחת קוהלי אבני החושן 106 טל: 0527659122

אחלמה 10 טל: 0502616377

אחלמה 11 טל: 0587668000

רח' אודם 18 טל: 0584226225

ר' שלמה ברונו: 0547857575

על ידי משפחת ויצמן רחוב ברקת 4 טל: 050-6401440

משפחת בן סימון, טל: 0504168728

גב' מטטוב: רח' אודם 16

גב' רינה:

הרב איתמר שעיה טל: 052-6161696

אביאל ירושלמי 0504116009

הרב חיים דדש טל: 02-5711480

משפחת אליקים טל: 02-5715028

הרב משה קליין טל: 052-3466778

משפחת שרעבי טל: 054-8002882

גב' קרליין שרעבי טל: 054-6535441

הר' אלעזר לוי טל: 0548590029

HARSHMUEL.COM TASHMA.NET

sharabymail@gmail.com

TEL: 0542002882